

Τραγέδιες i Κομédieς

de Don Aβili
α l'Olimp

QUADERN DIDACTIC

Tragèdies i Komèdies de Don Abili a l'Olimp

NECESSITATS DE L'ESPECTACLE ALS CENTRES

ARRIBADA AL CENTRE

1. L'actor arribarà quaranta minuts, aproximadament, abans de la primera representació i serà rebut pel responsable del Centre.
2. Se li prepararà un espai per a canviar-se i pogué deixar tranquil·lament el seu material personal, amb tres cadires. Aquest espai seria interessant que estigues prop d'un lavabo amb espill.
3. Una ampolla d'aigua de 1 l.

NECESSITATS DE L'ESPECTACLE

Espai:

1. La representació serà a la mateixa aula, amb un petit espai lliure davant i al costat de la taula del professor.
2. La taula del professor estarà buida, amb la corresponent cadira.
3. La pissarra estarà esborrada.

Alumnes:

1. Els alumnes no seran avisats prèviament de que van a veure una obra teatral, ja que el factor sorpresa és un element important. (Es pot donar l'excusa de que ve una persona a fer una xerrada .
2. Els alumnes estaran asseguts al seu lloc habitual, preparats amb llapis o bolígraf i quadern o bloc de notes, etc.

Professors:

1. Abans de la sessió el professor(a) o tutor(a), que coneix perfectament les dinàmiques de comportament del seu grup, utilitzarà les estratègies més adients per a el bon funcionament de l'acte.
2. Es important que com a mínim un professor (a) estigui durant la sessió. Estan convidats tos els professors(a) que ho desitgin.

Tragèdies i Komèdies de Don Abili a l'Olimp

Classe impartida pel celebèrrim professor Don Abili Forner i Camarassa
LLICENCIAT PER LA UNIVERSITAT A DISTÀNCIA DE CLASSES MAGISTRALS
DE RIMINI (ITÀLIA)

Interpretada per Valentí Piñot
Propostes didàctiques creades per Antoni Navarro
Guio i text de l'obra, Joaquim Montañes, Pere J. Mascaró i Valentí Piñot
Direcció de l'espectacle Pere J. Mascaró

Don Abili us convida a acompanyar-lo a un viatge a la Grècia antiga. On la mitologia era molt més que literatura, art o filosofia. Junt als poderosos deus de l'Olimp hi havia esperits de les muntanyes, mars i arbres. Totes les coses de la vida vibraven amb aquests esperits mítics que envaïen també els teatres. Allà tot era possible, riure amb les crítiques divertides de les comèdies o plorar per les catàstrofes que pateixen els personatges de les tragèdies que presentaven els poetes, però a més el teatre a la Grècia antiga, servia per a aprendre, per formar la consciència dels ciutadans. I per això, perquè us poseu en acció, tanqueu els ulls i us traslladeu a un teatre grec, a l'aire lliure, en un matí d'un sol brillant i us deixeu portar pel cor i el corifeu, pels actors i les màscares, descobriu a l'escenari l'origen del nostre teatre i representeu com grans actors grecs dues de les peces més importants del teatre clàssic, la tragèdia “*Èdip rei*” de Sòfocles i la comèdia del mestre Aristòfanes, “*Lisístrata*”.

Parlar de teatre clàssic és remuntar-se als orígens del teatre escrit; per això, des de la docència és important transmetre les diferents èpoques teatrals per conèixer l'evolució soferta en aquest art pel pas del temps.

Quan vaig conèixer en Valentí, vaig veure el seu Don Abili amb “Romeo i Julieta”, i la coincidència dels temes (en aquell moment jo havia treballat aquesta peça en un muntatge de creació) ens va fer connectar i adonar-nos que l'idioma que empràvem teatralment era molt semblant. Després, Valentí em proposà embarcar-nos en aquestes *Tragèdies i Komèdies de Don Abili a l'Olimp* i aquells meus inicis teatrals amb els alumnes quan treballarem *Lisístrata* i el muntatge de l'any passat dedicat a Epidaure i als clàssics em va fer pensar que les casualitats no existeixen.

El fet de que Mallorca quedi a una distància psicològica major de Castelló per l'aigua que ens separa ha fet que el treball s'hagi dut a terme per etapes, i mitjançant diferents aparells que la tecnologia ofereix avui dia; però això també ha fet madurar la tasca de cada un de forma individualitzada, obligats a un calendari comú molt limitat. En comptes de ser un obstacle, aquesta distància ens ha permès experimentar el treball d'equip que sempre és el Teatre. Ara venen les funcions i la tasca d'espectador no me la permet el meu lloc de treball i residència, però és una distància que sé que ben segur no tindrà l'altre part important de l'equip que és el públic amb aquest Don Abili que hem treballat.

Pere J. Mascaró

Director

1. ELS ORÍGENS DIVINS DEL TEATRE GREC

Pot ser que d'entrada no sigues un expert o experta en el teatre grec. Intenta doncs, sense cap tipus de por, posar a prova la teua capacitat lògica. Contesta el següent qüestionari segons tu cregues que les afirmacions siguin VERITABLES o FALSES. Després llegeix el text de referència i contrasta les teues respostes amb la informació del text.

Què saps sobre els orígens del teatre grec?			
segons tu			segons el text
V	T		V T
		<ul style="list-style-type: none"> ● Dionís en trobar la forma d'elaboració del vi va dir “<i>Eureka!</i>” (que en grec vol dir “<i>L'he aconseguit!</i>”) i la va guardar en secret només per als amics. ● L'origen del teatre grec com el d'altres teatres es basa en els rituals religiosos. ● L'entrada al teatre era cara i per això només hi anaven els aristòcrates de l'època. ● Les representacions de teatre grec es feien a l'entrada de la primavera, des de la sortida a la posta de sol, i duraven més d'una setmana. ● Els herois de la mitologia grega equivaldrien als déus d'altres religions: de manera que eren lloats pels grecs amb la intenció de garantir la seua ajuda en època de crisi o en cas de dificultats. ● Els actors només portaven dos tipus de màscares una seriosa per a la tragèdia i una altra somrient per a la comèdia. ● A mesura que la narració prenia importància, els ballarins es convertien en <i>coreutes</i>, i participaven verbalment en el relat tot desenvolupant diferents funcions: invocar els déus, fer ofrenes, narrar parts de l'acció, etc. ● Els <i>coturns</i> eren unes sabates molt altes que estaven de moda entre els actors i actrius per treure's de damunt el complex d'ésser massa petits. ● La festa començava amb una processó animada per un cor de ballarins disfressats de <i>sàtirs</i> (joves vestits amb pells i màscares d'animals salvatges). ● El <i>corifeu</i> era el director d'una coral divertidíssima que inventava cançons per burlar-se'n dels personatges públics més o menys famosos. ● Un corifeu anomenat <i>Tespis</i> es va fer famós pel fet de posar-se una màscara a l'hora de declamar els seus personatges, la qual cosa li permetia evocar diversos personatges només canviant de màscara. ● L'origen de la comèdia prové del <i>comos</i>, un menjar orgiàstic després del qual els participants sortien al carrer a recórrer la ciutat tot burlant-se dels vianants i satiritzant els seus defectes més visibles. 	

TEXT DE REFERÈNCIA

El teatre, des d'una perspectiva històrica, en la majoria de les cultures naix en el marc de les celebracions rituals. Així l'origen del teatre grec es troba en el culte al déu del vi, de l'embriaguesa i de la fertilitat, Dionís, fill de Zeus i Sèlene. Aquest va inventar el vi tot liquant raïm i va descobrir com, en beure-se'l, veia incrementada la seua potència divina (força, lucidesa, etc.). Tan encisadors eren els efectes de l'embriaguesa que volgué compartir el descobriment amb la resta de mortals i va anar a córrer món ensenyant el cultiu d'aquest fruit. Evidentment, per tot arreu on passava s'organitzaven festes, danses i bacanals, que convertien el seu viatge en una marxa triomfal, car tothom quedava sotmés als efectes de la nova beguda. Va tornar victoriós a Grècia amb un únic enemic: Penteu, rei de Tebes, qui no va voler acceptar el seu culte a causa del frenesí que Dionís provocava sobretot entre les dones que cantaven en el seu honor i es lliuraven embriagades a danses desenfrenades.

Així i tot, el culte a Dionís s'estengué ràpidament per tota Grècia cap al s. III a. C. Era un ritus d'unió de l'individu amb la natura per mitjà del vi, la música i la dansa. Encara que els dansaires anaren bufats realitzaven danses circulars ben estructurades dirigides per un cap o *corifeu*. A les danses cerimonials, es va afegir la figura del *rapsode*, una mena de contacontes que narrava històries de déus i d'herois. A mesura que la narració prenia importància, els ballarins es convertien en cor, i participaven verbalment en el relat tot desenvolupant diferents funcions: invocar els déus, fer ofrenes, narrar parts de l'acció, comentar els fets i preguntar als déus. Posteriorment va ser l'atenés Tespis qui va perfeccionar la festa dotant-la d'una estructura dramàtica per a la qual cosa va incorporar les màscares que permetia a cada actor interpretar diferents personatges a l'hora. També contribuïren a la difusió del teatre la construcció de teatres estables tot picant la pedra del pendent d'una muntanya.

La festa començava amb una processó integrada per un cor de ballarins disfressats de *sàtirs* (joves vestits amb pells i amb màscares d'animals salvatges), els quals arribaven en un vaixell on anava l'actor principal, és a dir Dionís, qui era col·locat al mig del cercle. Els dies següents es representaven les obres anomenades "tragèdies", nom que li posaren per les màscares de cabrit que duïen els ballarins (*tragos* vol dir cabrit, i *odes* cançó).

L'actor plantejava qüestions de caràcter problemàtic i el cor li contestava com a representant de les creences tradicionals del poble. A més del vestuari i de les màscares, generalment de cuir o pergamí, per potenciar la veu i remarcar les expressions tràgiques pròpies del gènere, els actors es varen ajudar també dels *coturns*, sabates de sola molt alta, que els permetia ser vistos des de ben lluny.

Si per una banda, els rituals en honor del déu Dionís donaren lloc a la tragèdia. La comèdia deriva de la culminació de la festa. És a dir, el *comos*, un menjar orgiàstic després del qual els participants sortien al carrer a recórrer la ciutat tot burlant-se dels vianants i satiritzant els seus defectes més visibles.

Aquestes representacions es feien entre els mesos de març i abril, a l'entrada de la primavera, des de la sortida a la posta de sol, i duraven més d'una setmana. L'assistència era obligatòria i els pobres tenien l'entrada gratuïta. Els teatres eren oberts, sense teulada, distribuïts en zones segons el públic que ocupava les localitats: al davant, el cap del govern, funcionaris, sacerdots, autors, jutges del concurs i rics financers de les obres; al darrere els ciutadans, els *efeus* (jovenets al servei del poble), llavors les dones i, darrere del tot, els esclaus. El públic era molt actiu i manifestava amb facilitat el seu acord o desacord amb el que veia. Com que es passaven moltes hores al teatre, hi duïen menjar i quan l'obra no agradava acabava al cap dels actors.

Al llarg del s. V a. C. el paper dels actors va anar guanyant pes en detriment del cor, el qual, amb el pas del temps, actuava estàtic de cara al públic amb gestos més rituals que naturals. També va contribuir a aquesta pèrdua d'importància del cor el fet que es desenvoluparen les funcions dels actors amb l'aparició a Atenes d'estudis dramàtics per a actors, on s'estudiava l'ofici durant un any.

2. LES 10 COSES QUE HAS DE SABER SOBRE ELS AUTORS I LES OBRES DEL TEATRE GREC

Bé, no està tot però per alguna part havies de començar. No? Relaciona amb fletxes o números les dues parts de la mateixa frase per tal que aquestes tinguin sentit i hauràs trobat 10 maneres per on començar a interessar-te pels autors i les obres de teatre dels grecs.

1. Els drames clàssics d' Èsquil sorgirien dels <i>ditirambes</i> o cants corals entonats en honor a Dionís els quals...	... entre l'heroi i una adversitat més poderosa que ell. Sol acabar de manera catastròfica, i provoca en el públic compassió o espant.
2. La temàtica del teatre de Sòfocles era...	... els homes realment, i no com deuriem ser.
3. La <i>comèdia</i> és el gènere teatral que presenta conflictes irrealment, situacions...	... amb la màxima serietat com rerafons de les seues obres. És a dir, aconseguix escriure una farsa transcendental.
4. La <i>tragèdia</i> és una obra dramàtica l'acció de la qual presenta un conflicte...	1. tindrien, en principi, estructura narrativa on es contaven mites o la història d'un déu.
5. Aristòfanes a les seues comèdies va conjuntar la comicitat...	... que el de la tragèdia, la qual feia servir un llenguatge emfàtic, apassionat i poètic.
6. El <i>teatre còmic</i> evolucionà tot caracteritzant els diferents tipus socials...	... falses o equívokes i personatges ridículs la intenció de divertir. Té un final feliç.
7. El <i>llenguatge</i> que la comèdia utilitzava per portar a cap la seua crítica mordaç i intel·ligent era molt més col·loquial...	... amb personatges i llocs grec, on tota l'acció girava al voltant d'un o més conflictes que l'esclau anava embolicant.
8. La <i>catarsi</i> és l'objectiu de la tragèdia i pretén la purificació de les passions dels espectadors com la pietat o el terror...	... (<i>l'amo, l'esclau, el vell, el soldat, etc.</i>) arribant a esbossar així el que més tard seria la <i>Comèdia Romana</i> .
9. Eurípides , a diferència de Sòfocles, mostra en les seues tragèdies com són...	... en el moment mateix que les veu a escena, ja que aquest se sol identificar amb l'heroi tràgic.
1. 10. Els dramaturgs llatins Plaute i Terenci escrigueren comèdies a la grega, és a dir...	... transcendent, i tractava sobre el destí dels humans i la seua relació amb els déus.

SOLUCIÓ: Si necessites el solucionari d'aquesta activitat, vol dir que estàs molt fluix en sintaxi.

3. CONCENTRATS DE COMÈDIES I TRAGÈDIES GREGUES

A continuació tens els resums d'algunes de les tragèdies i comèdies més importants del teatre grec. Intenta trobar el títol del llistat que els correspon i després explica quines són les característiques d'una comèdia i les d'una tragèdia.

Elabora un esquema per definir les interrelacions entre els personatges de les diferents obres.

TÍTOLS	RESUMS
<p>1. Prometeu encadenat d'Èsquil</p>	<p>10. Agamèmnon rei d'Atenes abans d'anar-se'n a la guerra contra Troia sacrifica la seua filla Ifigènia segons li havien aconsellat els sacerdots per tal que els déus els ajuden en la batalla. En tornar, la seua dona Clitemnestra, que no hi estava d'acord amb el sacrifici de la filla es venja i el mata.</p>
<p>2. Lisístrata d'Aristòfanes</p>	<p>11. El camperol Trigeu, fart de tanta guerra, cria un gran escarabat i pujat en ell se'n va a parlar als déus per tal d'aconseguir la pau. Aquests no hi són perquè estan farts de les baralles dels homes. Només troben a Polemos (la guerra) que ha empresonat Irene (la pau). Trigeu amb l'ajut d'Hermes i dels camperols grecs que fan de cor allibera Irene.</p>
<p>3. Agamèmnon d'Èsquil</p>	<p>12. Una mestressa grega convençuda de que els homes són incapaçs d'aconseguir la pau, convoca les dones de Grècia i els proposa un pla infalible: abstenir-se de tenir relació carnal amb els seus marits fins que s'acabe la guerra.</p>
<p>4. La pau d'Aristòfanes</p>	<p>13. Després d'haver assassinat Agamèmnon, Clitemnestra, dona la seua filla Electra en matrimoni a un humil campesí per tal d'evitar que tinga descendència noble que venge el seu crim. Electra acabarà per trobar-se amb el seu germà Orestes amb qui després del reconeixement maten la mare per venjar el pare.</p>
<p>5. Electra d'Eurípides.</p>	<p>14. Creont oncle de Polinices dona l'ordre de no permetre sepultar el cadàver d'aquest acusat de traïció. La seua germana Antígona sent l'obligació de soterrar-lo i així ho fa. El seu oncle Creont la deté per haver desobeït la llei i la condemna a morir tancada en una tomba. Ella es penja i sobre el seu cadàver se suïcida el seu amant Hemó fill de Creont.</p>
<p>6. Les aus d'Aristòfanes</p>	<p>15. Els atenesos Pisteter i Evélpides farts de la vida en la seua ciutat i dels seus demagogs decideixen anar-se'n a la morada dels ocells i fundar una nova ciutat en l'aire a mig camí entre els homes i els déus. El conjunt de les aus que fan de cor els rep amb hostilitat però aquests les convencen amb la retòrica. Funden una ciutat que tindrà al capdavant els mateixos problemes que l'anterior.</p>
<p>7. Antígona de Sòfocles.</p>	<p>16. El protagonista va furta el foc, símbol del progrés i de la intel·ligència, a Zeus i el donà als mortals. El foc és el que permeté als humans dominar la Natura a través dels instruments que ells anaren inventant. Per aquesta acció, els déus el varen encadenar al cim d'una muntanya.</p>